

เกณฑ์การประเมิน

ความหมาย

เกณฑ์การประเมิน (Rubric Assessment) เป็นเครื่องมือสำหรับให้คะแนนในการประเมินการปฏิบัติงาน และหรือผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ผู้สอนได้มอบหมายให้ปฏิบัติ

ความเป็นมา

คำ Rubric มาจากคำ Rule ซึ่งมีความหมายว่า กฎ กติกา หรือระเบียบ มีการใช้คำว่า Scoring rubric ในความหมายเดียวกับ Rubric assessment ด้วย เมื่อปี พ.ศ. 2533 แกรนท์ วิกกินส์ (Grant Wiggins) นักการศึกษาชาวอเมริกันได้เสนอวิธีการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการปฏิบัติงาน ผลงาน และหรือจากพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของผู้เรียน และได้แนะนำให้ใช้เกณฑ์การประเมินที่มีความชัดเจนเปิดเผย เป็นที่รับรู้ของทั้งผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง ในการประเมินการปฏิบัติและผลงานจากการปฏิบัติ ต่อมาเกณฑ์การประเมินเช่นนี้ได้มีการใช้อย่างแพร่หลายในวงการศึกษาดังเช่นในปี พ.ศ. 2541 คาเรน อารีโทโดรอฟ (Karen R. Todorov) ได้เสนอตัวอย่างเกณฑ์การประเมินใช้ในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชาสังคมศึกษาไว้ทุก ๆ หน่วยการเรียนรู้และในปีเดียวกันนี้ในวงการศึกษาของไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้แนะนำให้ผู้สอนใช้เกณฑ์การประเมินเป็นเครื่องมือให้คะแนนผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในระหว่างการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544

วัตถุประสงค์ โครงสร้าง และรูปแบบของเกณฑ์การประเมิน

1. วัตถุประสงค์ของเกณฑ์การประเมิน การสร้างเกณฑ์การประเมินขึ้นใช้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.1 เพื่อประเมินกระบวนการของการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเช่นวิธีการทำงาน วิธีการทำรายงาน การทำงานเป็นทีม กลยุทธ์การสัมภาษณ์ เป็นต้น

1.2 เพื่อประเมินผลผลิตจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น แฟ้มสะสมผลงาน ชิ้นงานต่าง ๆ รายงาน รายงานการวิจัย นิทรรศการ เป็นต้น

1.3 เพื่อประเมินการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การนำเสนองาน การอภิปราย การสาธิต เป็นต้น

2. โครงสร้างของเกณฑ์การประเมิน ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ

2.1 รายการประเมิน เป็นข้อความที่กำหนดขึ้นใช้พิจารณาชิ้นงานชิ้นหนึ่ง ๆ ตามลักษณะโครงสร้างของชิ้นงานนั้นเช่นเรียงความ อาจมีรายการประเมินประกอบด้วย จุดประสงค์ ขั้นตอนการนำเสนอเนื้อหา เนื้อหา การให้รายละเอียดเนื้อหา การใช้ภาษา เป็นต้น

2.2 คำบรรยายแต่ละระดับคุณภาพของรายการประเมินซึ่งอาจให้ระดับคุณภาพเป็นข้อความเช่น ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง หรืออาจให้ระดับคุณภาพเป็นตัวเลข 4 3 2 1 เป็นต้น

3. รูปแบบของเกณฑ์การประเมิน แบ่งตามวิธีกำหนดรายการประเมินเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

3.1 เกณฑ์การประเมินแบบภาพรวม (holistic rubric or holistic score) เป็นแบบที่กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพของงานหรือชิ้นงานในภาพรวม คือ พิจารณาจากทุกรายการประเมินของชิ้นงานรวมกัน แล้วเขียนบรรยายระดับคุณภาพแต่ละระดับคุณภาพของชิ้นงานนั้นไว้อย่างชัดเจน

3.2 เกณฑ์การประเมินแบบแยกส่วน (analytic rubric or analytic score) เป็นแบบที่กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพของแต่ละรายการประเมินของงานหรือชิ้นงาน โดยแต่ละรายการประเมินมีการเขียนบรรยายระดับคุณภาพแต่ละระดับคุณภาพไว้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างเกณฑ์การประเมิน

1. เกณฑ์การประเมินแบบภาพรวม

ตัวอย่าง เกณฑ์การประเมินเพื่อประเมินการนำเสนอผลงานด้วยวาจาของผู้เรียน (Wiggins, 1998; อ้างในสมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ, 2544 : 175)

ระดับคุณภาพ	คำบรรยายระดับคุณภาพ
5 (ดีเลิศ)	อธิบายเรื่องที่ศึกษามาได้อย่างชัดเจน พร้อมให้เหตุผลที่หนักแน่นชี้ให้เห็นความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา มีข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงสนับสนุนข้อสรุป การนำเสนอมีความต่อเนื่อง มีการสบสายตาผู้ฟังโดยตลอด มีการเตรียมการอย่างดี มีการจัดลำดับในการนำเสนออย่างดี มีความกระตือรือร้น มีการใช้สื่อในการนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ ตอบคำถามของผู้ฟังได้ชัดเจน ตรงประเด็น และเหมาะสม
4 (ดีมาก)	อธิบายเรื่องที่ศึกษาพร้อมให้เหตุผลที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา มีข้อมูลเพียงพอที่สนับสนุนข้อสรุป การนำเสนอถูกต้อง มีการเตรียมการก่อนนำเสนอ และมีการจัดลำดับในการนำเสนอ มีการใช้สื่อ และตอบคำถามของผู้ฟังได้ชัดเจน
3 (ดี)	อธิบายเรื่องที่ศึกษาพร้อมกล่าวถึงข้อสรุป แต่ข้อมูลที่สนับสนุนข้อสรุปไม่มากพอเหมือน 4 และ 5 การนำเสนอถูกต้อง มีการเตรียมการก่อนนำเสนอ และมีการจัดลำดับในการนำเสนอ มีการใช้สื่อ และตอบคำถามของผู้ฟัง
2 (พอใช้)	อธิบายเรื่องที่ศึกษามาแต่ไม่สมบูรณ์ ไม่มีกรกล่าวถึงข้อสรุป ลำดับการนำเสนอทำให้เข้าใจได้แต่มีข้อผิดพลาดบางจุด เตรียมการไม่ดี จัดลำดับในการนำเสนอไม่ดี มีการตอบคำถามได้บางคำถาม
1 (ปรับปรุง)	นำเสนอโดยไม่ได้เริ่มที่คำถามหรือความสำคัญ หัวข้อที่นำเสนอไม่ชัดเจนและมีข้อสรุปที่ไม่เพียงพอ การนำเสนออยากต่อการติดตามฟัง ขาดการเตรียมตัวหรือขาดการจัดลำดับในการนำเสนอ มีการตอบคำถามเฉพาะบางคำถามหรือไม่ตอบ
0	ไม่มีการนำเสนอด้วยวาจา

2. เกณฑ์การประเมินแบบแยกส่วน

ตัวอย่าง เกณฑ์การประเมินเพื่อประเมินเรียงความ เรื่องสิ่งประดิษฐ์ในศตวรรษที่ 21 (ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช, 2545 : 87)

รายการประเมิน	คำบรรยายระดับคุณภาพ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
จุดมุ่งหมาย	มีจุดมุ่งหมายหลัก และจุดมุ่งหมายรอง ในการเขียน	มีจุดมุ่งหมายหลัก ไม่มีจุดมุ่งหมายรอง	มีจุดมุ่งหมาย แต่ ไม่ใช่จุดมุ่งหมายหลัก	ไม่มีจุดมุ่งหมาย เลย
การจัดองค์ประกอบ ต่าง ๆ	องค์ประกอบการ เขียนครบถ้วนคือ มี คำนำ มีเนื้อหา และ มีการเขียนสรุปตอน ท้ายเรื่องและเขียน เชื่อมโยงกันดีมาก	องค์ประกอบการ เขียนครบถ้วนคือ มี คำนำ มีเนื้อหา และ มีการเขียนสรุปตอน ท้ายเรื่อง แต่เขียน เชื่อมโยงได้ไม่ดี	ขาดการเขียนคำนำ หรือการเขียนสรุป ส่วนเนื้อหาเขียนได้ ชัดเจนดี	องค์ประกอบการ เขียนขาดมากกว่า หนึ่งองค์ประกอบ เนื้อหาสับสนอ่าน ไม่รู้เรื่อง
เนื้อหา	ให้รายละเอียดทั้ง เนื้อหาหลักและรอง มีการเสนอตัวอย่าง ประกอบตลอดทั้งเรื่อง	ให้รายละเอียดทั้ง เนื้อหาหลักและรอง แต่มีการเสนอ ตัวอย่างประกอบน้อย	มีแต่เนื้อหาหลัก ขาดเนื้อหารองที่เป็น ส่วนประกอบ	ขาดเนื้อหาหลักที่เป็น จุดเด่นของ เรื่อง
การใช้ภาษา	ใช้ภาษาสละสลวย ง่ายๆ ชวนติดตาม ตลอดทั้งเรื่อง	การเขียนบางตอน สะดุดใช้ภาษากึ่งย่นๆ ไม่เหมาะสม	ใช้ภาษา ถ้อยคำ สำนวนธรรมดา ไม่น่าสนใจ	ใช้ภาษาหรือถ้อยคำ ไม่เหมาะสมเป็น ส่วนใหญ่ไม่น่าอ่าน
หลักภาษา และตัวสะกดการันต์	เขียนใช้ภาษาและ ถ้อยคำถูกต้อง และ ไม่มีการสะกดคำผิด	มีข้อบกพร่องในการ เขียน มีคำผิดเล็กน้อย ใช้ภาษาถูกต้อง	เขียนสะกดคำผิด ไม่เกินหนึ่งในสี่ ใช้ ภาษาบกพร่องแต่ไม่ ทำให้ความหมาย เปลี่ยน	เขียนสะกดคำผิด เกินหนึ่งในสี่ ใช้ ภาษาบกพร่องจน ทำให้การสื่อความ หมายผิดไป

ตัวอย่าง เกณฑ์การประเมินเพื่อประเมินคุณธรรมจริยธรรมในการทำภาระงานในหน่วยการเรียนรู้ ชื่อ
คุณค่าของบุคคล (กรมวิชาการ, 2546 : 47 - 48)

รายการประเมิน	คำบรรยายระดับคุณภาพ		
	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. กล้านำเสนอผลงาน	พุดำเสนอผลงานในกลุ่มหรือในชั้นเรียน หรือนำเสนอโดยการบอกเล่าอย่างน้อย 3 ชิ้นงานจาก 4 ชิ้นงาน	นำเสนอผลงานได้ 2 ชิ้นงาน	ไม่นำเสนอ หรือนำเสนอเพียง 1 ชิ้นงาน
2. ความมีวินัย	1. ขณะทำงาน ปฏิบัติตามกติกาที่ได้ตกลงกันได้ 2. ไม่รบกวนบุคคลอื่นในขณะที่ทำงาน	ไม่รบกวนผู้อื่น และปฏิบัติตามกติกาเป็นส่วนใหญ่	ไม่ปฏิบัติตามกติกา และรบกวนผู้อื่น
3. ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน	1. มีสมาธิในการปฏิบัติงาน 2. ปฏิบัติงานจนสำเร็จ	ไม่มีสมาธิในการปฏิบัติงาน แต่พยายามปฏิบัติงานจนสำเร็จ	ไม่มีสมาธิในการปฏิบัติงาน และงานไม่เสร็จตามกำหนดเวลา
4. การแก้ไขผลงาน	แก้ไขผลงานที่ได้รับข้อเสนอแนะจนเสร็จสิ้นทุกชิ้นงานและถูกต้อง	แก้ไขผลงานเสร็จสิ้นทุกชิ้นงาน แต่ไม่ถูกต้องเป็นบางชิ้นงาน	แก้ไขผลงานไม่เสร็จหรือเสร็จเพียงบางชิ้นงาน และไม่มีความถูกต้อง
5. การส่งงานตามกำหนดเวลา	ส่งงานตรงตามกำหนดทุกครั้ง	ขาดส่งงาน 1 ใน 4 ของงานที่ได้รับมอบหมาย	ขาดส่งงาน 2 ใน 4 ของงานที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นตอนการสร้างเกณฑ์การประเมิน

1. กำหนดรายการประเมิน กำหนดตามคุณลักษณะของสิ่งที่ถูกประเมิน ดังนี้

1.1 รวบรวมรายการประเมิน

1.1.1 การประเมินการปฏิบัติงานหรือกระบวนการทำงาน เป็นการนำโครงสร้างกระบวนการทำงานมาเขียนเป็นรายการประเมินเช่น การวางแผนปฏิบัติงานหรือกำหนดขั้นตอนการทำงาน การปฏิบัติงานตามแผนหรือขั้นตอนการทำงาน การประเมินและปรับปรุงการทำงานระหว่างปฏิบัติงาน การนำเสนอผลงาน คุณลักษณะด้านจิตพิสัยในการทำงาน (ความรอบคอบ ความรับผิดชอบ...) เป็นต้น

1.1.2 การประเมินชิ้นงานหรือผลผลิตของการทำงาน เป็นการนำคุณลักษณะสำคัญของชิ้นงานมาเขียนเป็นรายการประเมิน ตัวอย่างจะประเมินชิ้นงานการเขียนรายงาน ก็ให้วิเคราะห์องค์ประกอบของงานเขียนแล้วนำมากำหนดเป็นรายการประเมิน เช่น จุดมุ่งหมาย การจัดองค์ประกอบต่างๆ เนื้อหา การใช้ภาษา หลักภาษาและตัวสะกดการันต์ เป็นต้น หากเป็นชิ้นงานที่มีรูปร่างปรากฏชัดเจนทางกายภาพก็ให้กำหนดรายการทางกายภาพของชิ้นงานมาเป็นรายการประเมิน เช่น ความสวยงาม ขนาดรูปร่างพอเหมาะ ความแข็งแรง เป็นต้น

1.2 จัดลำดับความสำคัญของรายการประเมินที่รวบรวมไว้

1.3 รวบรวมรายการประเมินแต่ละรายการที่มีความสำคัญเท่ากันไว้ ส่วนรายการประเมินที่สำคัญอื่นที่มีความซับซ้อน ก็ให้ย่อยรายการประเมินนั้นเป็นรายการประเมินย่อยๆ เพื่อให้มีความสำคัญใกล้เคียงกัน

รายการประเมินที่สำคัญที่เลือกไว้ต้องสามารถวัดหรือสังเกตได้อย่างชัดเจน หากวัดหรือสังเกตได้ยากก็ควรปรับปรุงหรือเขียนใหม่ให้ชัดเจนเข้าใจตรงกัน

2. กำหนดระดับคุณภาพของรายการประเมิน กำหนดเป็นมาตรวัดประมาณค่า ดังนี้

2.1 กำหนดจำนวนระดับคุณภาพที่ต้องการ แล้วให้ค่าหรือความหมายเป็นข้อความหรือตัวเลข เช่น กำหนดเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ดีมาก ดีพอใช้ ปรับปรุง หรือ 4 3 2 1 จำนวนระดับคุณภาพที่กำหนดขึ้นอยู่กับความต้องการความละเอียดในการประเมิน

2.2 เขียนบรรยายค่า หรือความหมายของระดับคุณภาพของรายการประเมินแต่ละรายการทุกระดับคุณภาพ การเขียนบรรยายให้เริ่มต้นจากระดับคุณภาพสูงสุดโดยการหาตัวบ่งชี้สำคัญของคุณภาพรายการประเมินรายการนั้นๆ เพื่อนำมาเขียนบรรยาย อาจเขียนเป็นข้อๆ หรือเป็นความเรียงก็ได้ แล้วจึงเขียนบรรยายระดับคุณภาพอันตรองลงมาโดยระบุงการมีข้อบกพร่องของตัวบ่งชี้สำคัญที่กำหนดไว้ในระดับคุณภาพสูงสุดลดหลั่นลงไปตามระดับคุณภาพนั้นๆ

แนวการเขียนบรรยายค่าหรือความหมายของระดับคุณภาพ อาจทำได้ 2 แบบ คือ

1. แบบแยกประเด็นพิจารณาออกเป็นประเด็นย่อยๆ แล้วทำตารางพิจารณาความถูกต้องหรือมีของแต่ละประเด็นย่อย กำหนดระดับคุณภาพตามจำนวนที่ถูกต้องในแต่ละประเด็นย่อยนั้นๆ

2. แบบกำหนดตามระดับความบกพร่องโดยพิจารณาว่ามีความบกพร่องของแต่ละประเด็นมาก

น้อยเพียงไร ก็ไปหักออกจากระดับคุณภาพสูงสุดลงมาแต่ละระดับตามลำดับ

การสร้างเกณฑ์การประเมินนี้ อาจทำโดยครูหรือครูกับผู้เรียนร่วมกันจัดทำขึ้น

การใช้ประโยชน์จากเกณฑ์การประเมิน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอแนะการใช้เกณฑ์การประเมินไว้ในเอกสารชื่อ “การประเมินผลการศึกษาในชั้นเรียน” และ “แนวทางการประเมินผลด้วยทางเลือกใหม่...” ให้ผู้สอนใช้เกณฑ์การประเมินเป็นเครื่องมือในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เริ่มโดยเขียนระบุเกณฑ์การประเมินไว้ในหัวข้อ “การวัดและประเมินผลการเรียนรู้” ของแผนการจัดการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อประโยชน์ ดังนี้

1. ผู้สอนใช้เป็นเครื่องมือแสดงความคาดหวังหรือกำหนดความคาดหวังคุณภาพผลงานจากการปฏิบัติงานของผู้เรียน และใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินคุณภาพของผู้เรียนจากผลงานของผู้เรียน

2. ผู้สอนใช้เป็นเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ทราบรายละเอียดของข้อบกพร่องในการเรียนรู้ต่างๆ ของผู้เรียนที่ชัดเจน จนสามารถเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้

3. ผู้เรียนสามารถรับทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้สอนต่อผลการเรียนรู้ของตนเอง จึงเป็นเสมือนแนวทางให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของตนไปสู่ความคาดหวังนั้นได้ถูกต้อง และใช้เป็นเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองได้ด้วย

4. เกณฑ์การประเมินช่วยให้ได้ผลการประเมินที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน แม้จะถูกใช้ในการตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยผู้สอน ผู้เรียน เพื่อน และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ก็ตาม

ไพฑูริย์ โพธิ์สาร

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). **การประเมินสภาพจริง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2539). **กระบวนการพัฒนาแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2546). **การประเมินผลการศึกษาในชั้นเรียน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2539). **แนวทางการประเมินผลด้วยทางเลือกใหม่กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช. (2545). **คู่มือการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท จูนพับลิชชิง จำกัด.
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ. (2544). **การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการประเมินสภาพจริง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : The Knowledge Center.
- Todorov, Karen R. and Bruce Brousseau. (1998). **Authentic Assessment of Social Studies**. Michigan : Michigan State Board of Education.
- Wiggins, Grant. (1990). "The Case for Authentic Assessment," in **ERIC Digest**. Dec 1990. [Online]. Available : <http://www.edrs.com>